

Марина ДУБІННА,
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри обліку і оподаткування
Миколаївського національного аграрного університету,
м. Миколаїв, Україна

Олена УСИКОВА,
доктор економічних наук, професор,
директор навчально-наукового інституту бізнесу, інноваційного
розвитку та міжнародної діяльності
Миколаївського національного аграрного університету,
м. Миколаїв, Україна

Віталій КУЗЬОМА,
кандидат економічних наук, доцент,
декан факультету перепідготовки і підвищення кваліфікації
Миколаївського національного аграрного університету,
м. Миколаїв, Україна

ВИЯВЛЕННЯ ВИКРИВЛЕНЬ У ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ

Наявність достовірної інформації про фінансовий стан суб'єктів економічної діяльності є ключовою умовою успішного фінансового управління та ефективної господарської діяльності як на локальному, так і на державному рівнях. Можливі викривлення фінансової звітності – це проблема бухгалтерського обліку. До того ж, слід відзначити, що ця проблема недостатньо вивчена.

Виявлення викривлень у фінансової звітності – комплексне поняття, яке слід розглядати, беручи до уваги правовий, бухгалтерський, податковий аспекти. Найбільш поширеними викривленнями фінансової звітності є:

- 1) маніпуляція обліковими даними підприємств;
- 2) фальсифікація первинних документів та реєстрів бухгалтерського обліку та звітності;
- 3) проведення різних видів шахрайських угод та інше [1].

В даний час вітчизняна законодавча система має істотні недоліки щодо встановлення бар'єрів для здійснення фальсифікації звітності як на регулятивному рівні, так і в частині встановлення відповідальності за фальсифікацію фінансової звітності. У виявленні викривлень фінансової звітності велике значення мають причини їх виникнення та наслідки для фінансової системи підприємства, тому їх прийнято групувати за двома факторами:

- причина - навмисні та ненавмисні викривлення звітності;
- наслідки – несуттєві та суттєві викривлення звітності.

Найчастіше навмисне викривлення звітної інформації відбувається в рамках ділової політики підприємства, наприклад, у випадках, коли керівництво

хоче представити показники своєї діяльності краще чи гірше, ніж вони є насправді. Це добре видно на прикладі тих публічних та приватних акціонерних товариств, які спеціально спотворюють форму і зміст балансів, що публікуються.

Навмисні викривлення умовно поділяються на ті, що суперечать, і ті, що не суперечать законодавству.

До тих, що суперечать відносяться податкові злочини та фальсифікації балансу.

Якщо підприємство ухиляється від сплати податків шляхом приховування наявних коштів або майна, то йдеться про податковий злочин. У документи бухгалтерської звітності навмисно вноситься недостовірна інформація щодо об'єктів оподаткування, або їх розмірів і цінності. Сюди можна віднести заниження обсягу проданих товарів, наданих послуг, виконаних робіт, заниження чисельності співробітників або розрахункових показників фонду оплати праці. Підприємство надсилає до контролюючих органів неправдиву інформацію, тим самим ухиляючись від податків.

Фальсифікація балансу - це сукупність операцій, які проводяться з метою подання економічної інформації в більш вигідному світлі: заміна одних показників іншими, створення хибного уявлення про стан підприємства, результати його діяльності тощо [3].

До викривлень, які не суперечать законодавству, можна віднести податкову оптимізацію та вуалювання балансу.

Податкова оптимізація це сукупність дій, орієнтованих на легальне зменшення податків. Це можливо за рахунок використання пільг та переваг, наданих чинним законодавством.

Вуалювання балансу – це дії, що призводять до «розмитості» фінансових результатів та отримання хибних висновків про економіку підприємства. Наприклад, за допомогою таких спотворень можна приховати негативні моменти роботи або ускладнити їхнє виявлення.

Ненавмисні викривлення можливі через неуважність, недбалість чи некомпетентність відповідальних осіб, або в тих ситуаціях, коли система бухобліку чи чинного законодавства недосконала по відношенню до конкретних видів діяльності. Як і у разі вуалювання, ймовірність виникнення ненавмисних помилок зростає при змінах методичних матеріалів з бухобліку та оподаткування.

Ненавмисні спотворення можуть бути технічними чи бухгалтерськими. Сюди можна віднести всі викривлення, які допущені по неуважності, але піддаються виявленню та усуненню системою внутрішнього контролю підприємства.

Бухгалтерські викривлення можуть відбуватися у разі відображення фінансово-господарських операцій на бухгалтерських рахунках. При цьому допущені помилки можуть як занижувати, так і завищувати характеристики об'єктів оподаткування і призводити до зовсім невігідних для підприємства фінансових результатів.

Підсумовуючи, слід зазначити, що природа викривлень у фінансовій звітності носить складний характер, при цьому явище фальсифікації має

тенденцію до ускладнення через збільшення кількості цілей скоєння фальсифікації та видів викривлень фінансової звітності. Виявлення викривлень бухгалтерської (фінансової) звітності, як зазначалося, є актуальним завданням, яке слід розглядати як з боку виявлення фальсифікації бухгалтерської (фінансової) звітності, так й у частині створення правового механізму, що перешкоджає фальсифікаціям.

Список використаних джерел

1. Канцедал Н. Ідентифікація та способи виправлення бухгалтерських помилок. Актуальні проблеми економіки і управління в сучасних соціально-економічних умовах : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (2–3 жовтня 2012 р.). Дніпропетровськ : Герда, 2012. С. 282–284.

2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Мінфіну України від 7.02.2013 р. № 73 із змінами і доповненнями. [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>

3. Лугова О., Ворошилова О., Лата Ю. Помилки в бухгалтерському обліку: виявлення та виправлення. *Modern economics*. 2018. № 12. С. 133–139.